

Скаковська С. С., старший викладач, Пугайко У. О., студент
(Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У статті розглянуто сутність платоспроможності та її роль в забезпеченні стабільного функціонування підприємства. Розкриті теоретичні та методичні підходи до оцінки фінансової стабільності підприємств. Зазначено характерні причини її втрати суб'єктами господарювання. Охарактеризовано основні ознаки, які притаманні платоспроможному підприємству. Розглянуто платоспроможність суб'єкта господарювання та її відношення до фінансової стійкості підприємства. Запропоновано систему показників фінансової стійкості підприємства. Крім того, обґрунтовано функціональну сутність платоспроможності, визначено вимоги до управління цим процесом.

Ключові слова: платоспроможність, фінансова стійкість, фінансовий стан підприємства, фінансове оздоровлення, оборотність оборотних коштів, зобов'язання, управління платоспроможністю.

Вступ. В сучасних умовах функціонування і розвитку суб'єктів господарювання України все частіше підприємства стикаються з проблемою втрати платоспроможності. Формування ефективних шляхів відновлення платоспроможності потребує більш ґрунтовного аналізу причин її втрати. Негативним фактором є зниження рівня платоспроможності та фінансової стійкості вітчизняних підприємств, що підриває довіру до них з боку інвесторів. Виходячи з того, що криза неплатоспроможності набула систематичного характеру, можна констатувати, що існуючі на сьогодні методи та моделі управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю характеризуються низькою ефективністю. Хоча на сьогоднішній день якість менеджменту на підприємствах значно зросла, проте дуже часто виникають певні проблеми, пов'язані зі зниженням рівня чи втратою платоспроможності, вирішити які однозначно неможливо. З огляду на це, необхідність вирішення проблем, пов'язаних із постійним і своєчасним аналізом показників фінансової стабільності та платоспроможності підприємств, а також розробкою науково-методичних підходів щодо попередження та подолання кризи на підприємстві, набуває значної актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження щодо проблем сутності платоспроможності підприємства та причин її втрати, забезпечення фінансової стабільності, фінансового аналізу в у сучасних умовах було присвячено багато праць як закордонних, так і вітчизняних вчених. Варто виділити роботи таких авторів, як: Я. Мітроф, Дж. Олсон, Б. Паттерсон, Г. Спрингейт, Г. Тішоу, Р. Тофлер, А.А. Горбатенко, Е. Альтман, В.С. Сирота, О.С. Харченко. Н.О. Власової, Н.Б. Теницької, Г. Уебстер та ін.

Постановка завдання. Дане дослідження присвячене аналізу підходів науковців до трактування сутності платоспроможності та її ролі в забезпеченні стабільного функціонування підприємства; дослідження причин, що тягнуть за собою втрату платоспроможності; пошук можливих шляхів її відновлення та формування системи забезпечення платоспроможності підприємства. Залишаються невирішеними питання визначення ефективних шляхів усунення неплатоспроможності підприємства та формування універсальної системи її забезпечення на перспективу відповідно до нових викликів сучасності.

Результати досліджень. У ринковій економіці кризовий фінансовий стан підприємства, який вказує на хронічну неплатоспроможність, може призвести його до банкрутства. Зважаючи на сучасний стан економіки України, підприємствам стає все важче підтримувати стабільне функціонування і розвиток, вчасно і якісно виконувати взяті на себе економічні та фінансові зобов'язання, що неминуче призводить до банкрутства. Професійне вивчення та оцінка платоспроможності, а також розробка заходів її забезпечення стають першочерговими цілями підприємства задля забезпечення його виживання. Існує значна кількість підходів до трактування теоретичної та практичної сутності платоспроможності підприємства. Платоспроможність – це спроможність підприємства здійснювати платежі наявними засобами, або засобами, які постійно поповнюються за рахунок його діяльності, а також можливість підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями без ризику для поточної господарської діяльності та подальшого розвитку.

Залежно від ідентифікованого фінансового стану розроблюються специфічні заходи, які сприяють фінансовому оздоровленню та ефективній роботі підприємства. Проблема управління зумовлена потребою в постійному своєчасному аналізі показників фінансової стійкості та платоспроможності. Використання даних показників дає можливість не допустити банкрутства підприємств, оцінити їх платоспроможність і кредитоспроможність. За допомогою аналізу основ-

них коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності підприємства можна вирішити такі головні завдання: своєчасне діагностування передкризового стану підприємства і вжиття необхідних заходів щодо прогнозування кризових явищ; усунення неплатоспроможності, формування фінансової стійкості підприємства, мінімізація наслідків фінансової кризи; запобігання зниженню інвестиційної привабливості, скороченню власних коштів для фінансування виробничо-господарської діяльності, залученню значних коштів, які можуть призвести до фінансових труднощів чи фінансової кризи [1].

Важливим в управлінні підприємством є забезпечення стабільного його розвитку та забезпечення стійкого фінансового стану в динаміці з врахуванням всіх можливих сценаріїв розвитку. Для вирішення даного завдання важливим є комплексний та систематичний аналіз фінансових показників діяльності підприємства; якісний рівень управління підприємством, тобто можливості оперативного прийняття рішень і їх реалізації. Отже, високий рівень платоспроможності – необхідна складова характеристики будь-якого стабільно функціонуючого суб'єкта господарювання. Саме тому зацікавленими в грамотній оцінці його стану платоспроможності будуть як керівники даного підприємства, так і його потенційні партнери. На основі даної інформації власники підприємства вивчають ефективність його діяльності та визначають шляхи подальшого розвитку, наявні партнери обґрунтовують доцільність подальшої співпраці, інвестори вираховують ризики вкладання в нього коштів, а кредитори визначають можливості та умови надання позики даному підприємству. Так, згідно бачення Харченко О.С., саме платоспроможність є тією необхідною складовою, яка дозволяє зберігати рівноважний, конкурентоспроможний стан сьогодні та в перспективі, постійно реагуючи та адаптуючись до екзогенних та ендогенних чинників в актуальних ринкових умовах [2]. При проведенні фундаментального аналізу використовуються показники-індикатори: прибутковість, ліквідність, платоспроможність, кредитоспроможність, ділова активність, фінансова стійкість тощо.

Слід зазначити, що насамперед розглядаються показники фінансової стійкості та платоспроможності. Спроможність вчасно розраховуватись з короткостроковою заборгованістю, підтримувати платоспроможність у несприятливих обставинах, збільшувати обсяги реалізації та отримувати прибуток свідчить про стійкий фінансовий стан підприємства. Фінансова стійкість забезпечує стабільну платоспроможність в оглядному майбутньому, в основі якої лежить збалансованість активів і пасивів, доходів і витрат та грошових потоків.

Фінансова стійкість – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у зовнішньому і внутрішньому середовищі, яке змінюється; що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах припустимого рівня ризику.

На фінансову стійкість підприємства впливають такі фактори: стан підприємства на товарному ринку; конкурентоспроможність продукції (робіт, послуг); ділова репутація підприємства; залежність підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів; наявність неплатоспроможних дебіторів; ефективність господарських і фінансових операцій. Суттєво впливають на підприємство взагалі й фінансову стійкість, зокрема, зовнішні фактори: політична стабільність; економічні умови господарювання; розвиток техніки і технології; платоспроможний попит споживачів; економічна і фінансово-кредитна законодавча база; соціальна і екологічна ситуація в суспільстві; податкова політика; рівень конкурентної боротьби; розвиток фінансового і страхового ринку [3].

Для розробки заходів щодо відновлення та забезпечення того чи іншого різновиду платоспроможності, необхідно визначити причини, наслідком яких стала втрата платоспроможності. Головними причинами настання неплатоспроможності підприємства можуть бути [4]:

- помилки у розрахунках планових обсягів виробництва і реалізації продукції, її собівартості;
- невиконання замовлень;
- неконтрольоване зростання собівартості продукції;
- втрата каналів реалізації та постійних замовників;
- неплатоспроможність покупців і замовників;
- брак власних джерел фінансування;
- інфляційні процеси;
- значне відволікання коштів у дебіторську заборгованість й у надлишкові виробничі запаси;
- низька якість фінансового планування на підприємстві;
- низька оборотність оборотних коштів.

Основною умовою забезпечення фінансової стійкості підприємства є формування достатніх обсягів коштів, які дають змогу в повному обсязі виконати свої зобов'язання. Іншими словами, підприємство буде фінансово стійким, якщо величина його вхідних грошових потоків від операційної діяльності перевищуватиме вихідні. Основними завданнями аналізу рівня фінансової стійкості підприємства є оцінка рівня платоспроможності. Аналіз фінансової стійкості може

буди доповнений детальним аналізом забезпеченості і ефективності використання оборотних коштів підприємства за їх видами, зокрема виробничих запасів, дебіторської заборгованості та грошових коштів. У процесі аналізу фінансової стійкості підприємства необхідно проаналізувати дебіторську заборгованість, установити її склад і структуру за термінами виникнення, виявити: нормальна вона чи невіправдана. На фінансову стійкість підприємства впливає не сама по собі наявність дебіторської заборгованості, а її розмір, рух і форма.

Перш за все потрібно стежити за змінами стану платоспроможності підприємства, чи відповідає він ознакам, що характеризують його як платоспроможного. Такими ознаками, на думку А. А. Горбатенко, є наявність достатніх коштів на розрахунковому рахунку підприємства та відсутність простроченої кредиторської заборгованості. При невідповідності указаним ознакам платоспроможності рекомендовано здійснити заходи для повернення до нормативних значень. Так, на думку Н.Б. Теницької, з-поміж багатьох різних заходів, які сприяють підвищенню платоспроможності й підтримувannya ефективної господарської діяльності, можна виділити такі [5]:

- зміна складу керівників підприємства та стилю управління;
- інвентаризація активів підприємства;
- оптимізація дебіторської заборгованості, зниження витрат підприємства;
- продаж незавершеного будівництва;
- обґрунтування необхідної чисельності персоналу;
- продаж зайвого устаткування, матеріалів і залишків товарів;
- реструктуризація боргів перетворенням короткострокової заборгованості в довгострокові позики або іпотеки;
- запровадження прогресивної технології, механізації та автоматизації виробництва;
- удосконалення організації праці;
- проведення капітального ремонту, модернізації основних фондів, заміни застарілого устаткування.

Проте, вказані заходи носять загальнорекомендаційний характер й не враховують багато факторів окремих ситуацій. Саме тому, з метою ефективного реагування на загрози, які приносить з собою настання неплатоспроможності, нами було розроблено провідну систему забезпечення платоспроможності підприємства. Інформаційне забезпечення є першочерговим етапом та необхідною умовою організації і проведення аналізу стану платоспроможності. Необхідно зібрати максимально повну інформацію про стан платоспроможності підприємства та якісно її обробити. Саме від якості, змісту і складу вихід-

них даних залежить ефективність аналітичного дослідження, об'єктивність і цінність його результатів.

Не менш важливим є вибір методу оцінки стану платоспроможності на основі отриманої інформації. Вибір методу оцінки залежить від того, який вид аналізу ми проводимо – фінансовий чи управлінський. Фінансовий аналіз може здійснюватися як внутрішній, так і зовнішній. Він орієнтований здебільшого на аналіз фінансової діяльності та показників фінансового стану підприємства. Управлінський аналіз, на відміну від фінансового, може бути лише внутрішнім і здійснюється на більш глибокому рівні. Характеризується повним доступом до бухгалтерської й управлінської звітності та забезпечує якісний аналіз внутрішніх ресурсів і потенціалу підприємства, вивчення впливу на його діяльність тих чи інших внутрішніх чи зовнішніх факторів і наслідків їх впливу. Результати управлінського аналізу забезпечують вище керівництво необхідною інформацією для прийняття остаточного рішення. Подальший аналіз буде залежати від того, яка його головна ціль – виявити фактори, що призвели до неплатоспроможності, чи оцінити наслідки їх впливу на підприємство. Залежно від заданої цілі здійснюємо вибір одного з методів аналізу причин і симптомів неплатоспроможності чи методів оцінки глибини фінансової кризи. Отримавши необхідні результати дослідження від того чи й іншого методу аналізу, визначаємо характеристику рівня платоспроможності та, в залежності від її вигляду, приймаємо відповідне рішення для відновлення платоспроможності та забезпечення її високого рівня. Після успішного відновлення платоспроможності, здійснюємо підтримку її на високому рівні та продовжуємо постійний моніторинг показників, що характеризують його ліквідність та платоспроможність. Не можна не погодитися з думкою Н.О. Власової [6], що підприємство по-справжньому платоспроможне, коли має можливість не тільки для виконання своїх зовнішніх зобов'язань, але й для фінансування своєї поточної діяльності. Та згідно нашого бачення, високий рівень платоспроможності забезпечує не лише наявність достатньої кількості коштів для виконання своїх зобов'язань і фінансування поточної діяльності, а й також сприяє безперервному й динамічному розвитку підприємства.

Фінансова стійкість і платоспроможність підприємства взаємопов'язані. Платоспроможність по відношенню до фінансової стійкості може розглядатися з різних точок зору. Однією з них є визначення платоспроможності, як можливості забезпечувати фінансову стійкість за рахунок своєчасного і повного виконання платіжних зобов'язань, впливають з товарних, кредитних та інших операцій

грошового характеру. Фінансова стійкість через платоспроможність впливає на форми, умови комерційних угод і умови поповнення обігових коштів. У платоспроможності відбивається співвідношення між платежами підприємства та грошовими надходженнями.

Другою точкою розгляду платоспроможності відносно фінансової стійкості є визначення її можливості погашати боргові зобов'язання підприємства. У цьому випадку платоспроможність виражається ліквідністю, яка відображає здатність підприємства в будь-який момент здійснювати необхідні витрати. Ліквідність залежить від величини заборгованості, а також від структури та обсягу ліквідних коштів. Нездатність підприємства погасити свої зобов'язання перед кредиторами призводить її до банкрутства. У цьому випадку фінансова стійкість виступає в якості бар'єру банкрутства і забезпечує виконання майнових претензій у разі їх виникнення. У фінансовій стійкості, як було зазначено вище, відображаються результати виробничої та фінансової діяльності. Фінансова стійкість представляє системний процес взаємодії цих двох результатів з їх зворотним зв'язком. Через управління оборотними коштами організації фінансова і економічна стійкість забезпечують досягнення максимального доходу на вкладений капітал. Витримування фінансової рівноваги, що задається обмеженнями фінансового та економічного характеру, дозволяє фінансовій стійкості забезпечити оптимальне зростання доходу підприємства з урахуванням її стратегії розвитку.

Висновки. В умовах складної фінансово-економічної ситуації в Україні, яка пов'язана із зовнішніми глобальними проблемами та внутрішніми складними політично-економічними питаннями, підприємствам необхідно вжити усіх можливих заходів щодо стабілізації фінансово-господарської діяльності. З цією метою доцільно рекомендувати проводити постійний моніторинг та оперативний аналіз показників фінансової стійкості та платоспроможності. Таким чином, ми дійшли висновку, що вирішення будь-якої проблеми починається з визначення причин її настання, в даному випадку визначення причин настання неплатоспроможності підприємства. За результатами аналізу можна зазначити, що характерними причинами, які тягнуть за собою втрату платоспроможності, можна вважати неприйнятно високі витрати підприємства, повну втрату попиту на продукцію даного підприємства, надмірний податковий тягар, зростання залежності від кредиторів, невиправдані, високоризикові рішення керівництва.

Проте слід пам'ятати, що ідеальних шляхів забезпечення платоспроможності не існує, зажди існують недоліки, що не були враховані, а з часом з'являються нові виклики і загрози, які потребують

свіжого погляду на їх вирішення. Специфічні причини втрати платоспроможності окремого підприємства потребують розробки заходів стабілізації розроблених саме для конкретного випадку. Внаслідок цього виникає необхідність врахування як вітчизняного, так й іноземного досвіду потенційних заходів забезпечення високого рівня платоспроможності та вироблення нових шляхів щодо вирішення зазначеного завдання у відповідних актуальних умовах, що є перспективою подальших досліджень даної тематики.

1. Бобрик А. П. Антикризове управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства [Електронний ресурс] / А. П. Бобрик. – Режим доступу: <http://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/07/100.pdf>. 2. Харченко О. С. Управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємств: дис. к.е.н.: спец. 08.00.08 / О. С. Харченко; ПВНЗ «Європейський університет». – К., 2015. – 253 с. 3. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навчально-методичний посібник / О. Я. Базилінська. – К. : ЦУЛ, 2009. – 328 с. 4. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств : підручник / О. О. Непочатенко, Н. Ю. Мельничук. – Київ : «Центр учбової літ», 2013. – 504 с. 5. Теницька Н. Б. Підвищення платоспроможності підприємства шляхом оптимізації дебіторської заборгованості / Н. Б. Теницька, Ю. С. Гришко // Глобальні та національні проблеми економіки.– Миколаїв : Миколаївський нац. ун-т, 2015. – Вип. № 8. – С. 366–369. 6. Власова Н. О. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємств роздрібною торгівлі : монографія / Н. О. Власова, Т. С. Пічугіна, П. В. Смирнова. – Х., 2010. – 222 с.

Рецензент: к.е.н., професор, Мельник Л. В. (НУВГП)

Skakovska S. S., Senior Lecturer, Puhaike U. O., Senior Student
(National University of Water and Environmental Engineering, Rivne)

SOLVENCY OF THE ENTERPRISE AND FORMATION OF ITS SUPPLY SYSTEM

The article deals with the essence of solvency and its role in ensuring the stable operation of the enterprise. The theoretical and methodical approaches to the estimation of financial stability of industrial enterprises are revealed. The characteristic reasons of its loss by the subjects of management are indicated. Characterized the main features that are inherent in a solvent enterprise. The solvency of the business entity and its relation to the financial stability of the enterprise are considered. Proposed system of indicators of financial sustainability of the enterprise. In addition, the functional essence of

solvency is substantiated, requirements for management of this process are determined.

Keywords: solvency, financial stability, financial condition of the enterprise, financial rehabilitation, turnover of working capital, liabilities, solvency management.

Скаковская С. С., ст. преподаватель, Пугайко У. О., студент
(Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)

ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ И ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ЕЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ

В статье рассмотрены сущность платежеспособности и ее роль в обеспечении стабильного функционирования предприятия. Раскрыты теоретические и методические подходы к оценке финансовой устойчивости предприятий. Указаны характерные причины ее потери субъектами хозяйствования. Охарактеризованы основные признаки, присущие платежеспособному предприятию. Рассмотрены платежеспособность предприятия и его отношение к финансовой устойчивости предприятия. Предложенная система показателей финансовой устойчивости предприятия. Кроме того, обосновывается функциональная сущность платежеспособности, определяются требования к управлению этим процессом.

Ключевые слова: платежеспособность, финансовая устойчивость, финансовое состояние предприятия, финансовое оздоровление, оборачиваемость оборотных средств, обязательства, управление платежеспособностью.
